

classical ballet heritage interpretations area of P. Tchaikovsky-M. Petipa, O. Ratmanskyi is a definite supporter of saving academic traditions.

Novelty. For the first time was considered the structural and composite features on O. Ratmanskyi ballet reconstructions, set to P. Tchaikovsky music, based on M. Petipa («The Nutcracker», «The Sleeping Beauty», «The Swan Lake»).

The practical significance. This article can be used for further scientific research in modern area of ballet art and also as a material for articles, monographs and reports.

Key words: Oleksii Ratmanskyi, academic legacy, ballet interpretation, choreographic reconstruction.

Надійшла до редакції 21.11.2016 р.

УДК 78.071.1(477):786.8

ТВОРЧІСТЬ ВОЛОДИМИРА ЗУБИЦЬКОГО В СУЧАСНОМУ КОНКУРСНОМУ РЕПЕРТУАРІ

Охманюк Віталій Федорович, кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музичних інструментів,
Східноєвропейський національний університет
ім. Лесі Українки, м. Луцьк
fedorovuch1@ukr.net

Проаналізовано значення творчості сучасного композитора Володимира Зубицького в розвитку баянного мистецтва, окреслено його основні здобутки, а саме оновлення музичної баянної мови сучасними засобами композиторського письма; збагачення сучасного баянного репертуару новими високохудожніми оригінальними творами; формування сучасного педагогічного (дитячого) репертуару; створення нових тембрових поєднань баяна з іншими академічними інструментами в ансамблевій музиці.

Ключові слова: баянне мистецтво, концерт, репертуар, конкурс, композиторська діяльність.

Постановка проблеми. Баянна музика митця в сучасній педагогічній та концертній практиці має важливе значення та є актуальною. Функціонування творів В. Зубицького у виконавському репертуарі досліджено на прикладі добре відомого в Україні й за кордоном Міжнародного музичного форуму баяністів і акордеоністів «Кубок Кривбасу». Для розгляду обрано програми учасників чотирьох конкурсів (I – 1995 р., III – 1998 р., V – 2003 р., VI – 2006 р.). Вони займали від 5 до 14% від загального обсягу виконаного, у середньому від третини до понад 50% музики українських авторів. Учасники різних вікових категорій включали у свої виступи твори композитора. Твори митця були запропоновані також і як обов'язкові для виконання. Серед опусів сучасних українських композиторів на обраному музичному змаганні баянній композиції В. Зубицького виявилися найбільш виконуваними.

Метою статті є аналіз творчості сучасного композитора В. Зубицького в структурі баянного конкурсного репертуару.

Виклад матеріалу дослідження. Якщо проаналізувати твір В. Зубицького «Omaggio ad Astor Piazzolla (фрагменти з концерту для баяна соло)», а також покладеного в його основу «Лібертанго» А. П'яццоллі, стає зрозумілим, що у творчості цих двох володарів сучасного «баянного Олімпу» є багато спільного: 1) їх визнання у світі як віртуозів-інструменталістів і виконавців власної музики; 2) деяка спорідненість інструментів бандонеону та баяна, які для кожного з них стали засобом вираження глибинної творчої сутності й дали змогу повністю розкритися композиторському й виконавському потенціалу; 3) сміливість пошуків оновлення музичних жанрів, форм, засобів виразності, притаманна творчості аргентинського й українського композиторів [2; 253].

В «Omaggio ad Astor Piazzolla» майстерно розроблена ідея п'яццоллівського ритму, що виявляється в поєднанні синкопованого та чіткого метричного руху, який, на відміну від мелодії, має власну лінію розвитку. У концерті також знайшли втілення сучасні засоби письма, яскраві баянні звукові ефекти, багата регістровка, вплетення голосу виконавця в музичну тканину твору [5; 38].

Спираючись на наукові розвідки Б. Сюти, зазначимо, що аналіз музичного матеріалу не має цілісного характеру без розгляду його комунікативних характеристик. У цьому аспекті досліджено закладений в «Omaggio ad Astor Piazzolla» потенціал, що обумовлює популярність твору серед сучасних слухачів. Він виявляється у рельєфній назві, зверненні до всесвітньо відомого «модного» тематизму, яскравій концертності музики композитора, використанні театральності як елементу музично-ігрового дійства, багатоваріантності авторських версій одного твору та використанні елементів джазового імпровізаційного музикування.

У творчості В. Зубицького відображаються пошуки нового звучання в камерній музиці, зосереджені на виявленні звукових характеристик ансамблевого поєднання баяна з такими академічними інструментами, як флейта, фортепіано, скрипка, віолончель.

Баян і флейта є спорідненими за своєю повітряною природою звукоутворення: баян грає за допомогою дії стислого повітря (пневматичний), звуки у флейти видобуваються безпосередньо диханням людини, вдунанням повітря (лабіальний). Серед спільних рис можна відзначити блискучі віртуозні можливості обох інструментів, їх великий потенціал у застосуванні різних сучасних прийомів гри.

Ансамбль «баян – флейта» виявився первістком у камерній лабораторії композитора. Першою спробою стала сюїта «В горах» (1979 р.). Майже через десять років були написані «Шість медитацій за Ш. Бодлером» (1988 р.), де композитор відходить від неофольклоризму у сферу найбільш сучасного письма. Особливістю авторського задуму твору є використання вірша, текст якого читає соліст-флейтист, або, за потребою, читець [5; 47].

У результаті аналізу музичного матеріалу «Медитацій» виявлено новаторський потенціал твору, який розкривається у новому емоційно-образному змісті, ансамблево-інструментальному й тембровому поєднанні, формі викладення, засобах виразності, особливих специфічних прийомах гри. «Шість медитацій за Ш. Бодлером» є твором, який не розрахований на широкого слухача. Він є прикладом інтелектуального елітарного мистецтва.

Іншим інструментальним поєднанням у творчості В. Зубицького став ансамбль «баян – фортепіано», до якого композитор звернувся у 1990-ті роки. У попередній практиці такий склад використовувався дуже рідко. Два самодостатні інструменти з яскраво вираженою мелодико-гармонічною функцією вважалися фактурно взаємозамінними, непоєднуваними у загальному звучанні твору. Між тим, попередники баяна і фортепіано мають багато спільного: при утворенні звука схожість виявляється в октавному дублюванні струн клавесина та парності пластин гармоні, подібність помітна й у наявності двох клавіатур у гармоні та клавесина. Серед спільних рис сучасних фортепіано і баяна – великі динамічні можливості у використанні різноманітних градацій нюансування. Відмінності концертних характеристик цих інструментів полягають у площині звукоутворення, у якій ударний згасаючий звук фортепіано протиставляється багатогранним довготним звуковим можливостям баяна.

У творах для баяна з фортепіано – «Дивертисмент» (1993 р.), «Від Фанчеллі до Гальяно» (1996 р.), «Flumen», «Carmen iucundum» (1997 р.) – максимально використовуються природні колористичні якості інструментів; партії ансамблів не підпорядковуються одна одній, а вільно перетинаються і з'єднуються у своєму розвитку, надаючи звучанню барвистої колористичності, художньої довершеності [4; 93-94].

«Природність ансамблевого сполучення баяна зі скрипкою ґрунтується на аналогії мікро-макро-інтонування та адекватності гучної динаміки» (М. Давидов). Спільними є й артикуляційно-динамічні можливості цих інструментів.

З ансамблевим поєднанням «скрипка – баян» В. Зубицький плідно працює у 1990-ті роки. У творах для такого складу він варіює темброві поєднання: скрипка або віолончель із баяном – «Salute, Castelfidardo» (1990 р.); скрипка або флейта з баяном – «Чардаш» (1996 р.). У цих творах готується поява нового інструментального складу у творчості композитора – квартету.

На межі століть В. Зубицький звертається до ансамблю «флейта – віолончель – баян – фортепіано»: «Елегія» (1999 р.), «Музика на кінець тисячоліття» (1999 р.), «Sunny day» (2000 р.), транскрипції музики М. Римського-Корсакова, С. Рахманінова, А. Хачатуряна, А. П'яццолли, М. Скорика та ін. композиторів. Різноманітний ансамбль у творах композитора будується за принципом класичного струнного квартету, де кожен з інструментів представляє певну оркестрову групу, а всі разом мають досягнути тембрового балансу у звучанні. Використання баяна у складі квартету класичних інструментів є спробою інтегрувати цей інструмент в академічну сферу, вивести його з «резервації народності» у світ нової оркестрової звучності. Це екстракт нової цілісності, де випробується баланс звучання інструментів, визначаються шляхи майбутнього розвитку баянного мистецтва. Знайдений оптимальний варіант поєднання інструментів репрезентує нову модель оркестрового звучання, де баян стане невід'ємною барвою його яскравої палітри.

Дитяча музика посідає значне місце в доробку композитора. Вона містить як альбоми для початківців, так і твори середнього рівня складності, спрямовані на введення молодих музикантів у світ сучасного мистецтва.

У процесі аналізу Дитячих сюїт № 1 і № 3 («Українська») пропонуються методичні поради щодо їх вивчення та виконання. Зауважено, що написані для багатотембрового готово-виборного баяна, ці сюїти мають багато оригінальних фактурних знахідок. Поліплановістю звукових прошарків розкрито яскраві темброві можливості інструмента. Ретельно виписана автором реєстрівка,

гармонічна насиченість, широке використання таких баянних прийомів гри, як різновиди вібрато, тремоло міхом, гліссандо сприяють збагаченню барвної палітри баяна. Усі ці засоби разом із максимально зручною для виконання фактурою привертають до Дитячих сюїт увагу баяністів. Проте ці твори не є музикою для початківців. Дитячі за образністю (немає негативу), вони досить складні для вивчення у класах дитячих музичних шкіл, тому частіше мініатюри з цих циклів входять до переліку конкурсних творів підліткової вікової групи або до програм музичного училища [3; 338].

Початковий етап навчання гри на баяні у творчості В. Зубицького представлений збірками для ансамблевого музикування в дуєті баянів (акордеонів): «Сюїта у трьох частинах» (1994 р.), «Три п'єси у народному стилі» (1994 р.), «Українські танці» (1995 р.). Використання такого типу музикування на початкових етапах є дієвою формою навчання. Окремо взяті нескладні партії кожного з виконавців в ансамблевому поєднанні створюють завершене художнє ціле. Використання відомих народних мелодій, фольклорних жанрів у поєднанні з груповим характером дійства дають відмінний результат. Діти із задоволенням музикують, водночас отримуючи початкові ігрові навички.

Висновки. У результаті проведеного аналізу виявлено значення творчості В. Зубицького в розвитку баянного мистецтва, окреслено його основні здобутки: оновлення музичної баянної мови сучасними засобами композиторського письма; збагачення сучасного баянного репертуару новими високохудожніми оригінальними творами; формування сучасного педагогічного (дитячого) репертуару; створення нових тембрових поєднань баяна з іншими академічними інструментами в ансамблевій музиці; виведення баяна на новий якісний рівень, на якому академічне виконавство синтезується з популярним мистецтвом; максимальне розширення слухацької аудиторії баянного мистецтва від вузького кола любителів народної музики до широкого різномірного слухацького середовища; посилення інтеграційних процесів українського баянного виконавства, входження його у європейський мистецький побут; інтеграція вітчизняного баянного мистецтва у світовий культурний простір.

Володимир Зубицький – справжня людина-оркестр: він пише музику, гастролює світом як баяніст і диригент, проводить майстер-класи, є членом журі багатьох міжнародних виконавських й композиторських конкурсів. Маєстро входить до когорти визнаних композиторів-баяністів. Його творчість є яскравим втіленням найкращих досягнень української композиторської та виконавської школи.

Список використаної літератури

1. *Гейченко М.* Фольклорні джерела в баянній творчості Володимира Зубицького [Електр. ресурс] / М. Гейченко. – Режим доступу до документу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal.soc_gum/Nz_p/2012_107.1/statti/16pdf.
2. *Голяка Г. П.* Володимир Зубицький і Астор П'яццолла : творчий перетин у французькому культурному просторі / Г. П. Голяка // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. пр. / заг. ред. М. Б. Євтух; укл. О. В. Михайличенко. – Київ, 2006. – Вип. 30. – С. 253-258.
3. *Голяка Г. П.* Дитячі сюїти Володимира Зубицького в сучасному репертуарі баяністів / Г. П. Голяка // Мистецтво та освіта сьогодні: Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / ред. Л. І. Шубіна. – Харків, 2006. – Вип. 18. – С. 338-351.
4. *Калашник М.* Сюїта и партита в фортепианном творчестве украинских композиторов XX века / М. Калашник. – Харьков : ФОРТ ЛТД, 1994. – 188 с.
5. *Сташевський А.* Великі жанри в українській музиці для баяна та акордеона (тенденції розвитку в останній чверті XX – початку XXI ст.) / А. Сташевський. – Луганськ, 2007. – 160 с.

References

1. *Heichenko M.* Folklorni dzherela v baiannii tvorchoosti Volodymyra Zubyt'skoho [Elektr. resurs] / M. Heichenko. – Rezhym dostupu do dokumentu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal.soc_gum/Nz_p/2012_107.1/statti/16pdf.
2. *Holiaka H. P.* Volodymyr Zubyt'skyi i Astor Piatst'solla: tvorchiy peretyu u frantsuzkomu kulturnomu prostori / H. P. Holiaka // Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia: zb. nauk. prats / zah. red. M. B. Yevtukh; ukl. O. V. Mykhailychenko. – K., 2006. – Vyp. 30. – S. 253-258.
3. *Holiaka H. P.* Dytiachi siuity Volodymyra Zubyt'skoho v suchasnomu repertuari baiianistiv / H. P. Holiaka // Mystetstvo ta osvita sohodennia: Problemy vzaiemodii mystetstva, pedahohiky ta teorii i praktyky osvity: zb. nauk. prats / red. L. I. Shubina. – Kharkiv, 2006. – Vyp. 18. – S. 338-351.
4. *Kalashnyk M.* Siuyta u partyta v fortepyannom tvorchestve ukraynskykh kompozytorov XX veka / M. Kalashnyk. – Kharkov: FORT LTD, 1994. – 188 s.
5. *Stashevskiy A.* Velyki zhanry v ukrainskii muzytsi dlia baiana ta akordeona (tendentsii rozvytku v ostannii chverti XX ta na pochatku XXI st.) / A. Stashevskiy. – Luhansk, 2007. – 160 s.

ТВОРЧЕСТВО ВЛАДИМИРА ЗУБИЦКОГО В СОВРЕМЕННОМ КОНКУРСНОМ РЕПЕРТУАРЕ

Охманюк Виталий Федорович, кандидат искусствоведения,
доцент кафедры музыкальных инструментов,
Восточноевропейский национальный университет
им. Леси Украинки, г. Луцк

Проанализировано значение творчества современного композитора Владимира Зубицкого в развитии баянного искусства, очерчено его основные достижения, а именно обновление музыкального баянного языка современными средствами композиторского письма; обогащение современного баянного репертуара новыми высокохудожественными оригинальными произведениями; формирование современного педагогического (детского) репертуара; создание новых тембровых сочетаний баяна с другими академическими инструментами в ансамблевой музыке.

Ключевые слова: баянное искусство, концерт, репертуар, конкурс, композиторская деятельность.

WORK OF VOLODYMYR ZUBYTSKY IS IN MODERN COMPETITIVE REPERTOIRE

Ohmanyuk Vitaliy, Candidate of art Criticism,
Associate Professor of department of musical instruments of
faculty of arts, East Europe university of the
name of Lesia Ukrainka, Lutsk

In this article as a result of research the value of work of modern composer Volodymyr Zybytsky is analysed in development of bayan art, outlined him basic achievements, namely updating of musical bayan language by modern facilities of composer's letter; enriching of modern bayan repertoire by new highly artistic original works; forming of modern pedagogical (child) repertoire; creation of new timbre combinations of bayan is with other academic instruments in ensemble musik.

Key words: the bayan art, concert, repertoire, competition, composer's.

UDC 78.071.1(477):786.8

WORK OF VOLODYMYR ZUBYTSKY IS IN MODERN COMPETITIVE REPERTOIRE

Ohmanyuk Vitaliy, Candidate of Art Criticism,
Associate Professor of department of musical instruments of
faculty of arts, East Europe university of the
name of Lesia Ukrainka, Lutsk

The aim of article is an analysis of the significance of the works of contemporary composer Volodymyr Zubytsky the development of competitive Accordion repertoire, to outline its main achievements, namely the renewal of musical language the accordion modern means of composing letters.

The methodological basis of the research was work M. Heychen, G. Holiak, M. Kalashnik, A. Stashevskiy.

As a result of our study confirmed that Volodymyr Zubytsky – a real one-man band, he writes music, touring the world as an accordionist and conductor, conducting master classes, jury member of many international composers and performing competitions. Maestro recognized among the leading composers bayan. His work is a striking embodiment of the best achievements of Ukrainian composers and performing school.

The novelty is that the analysis revealed important works of Volodymyr Zubytsky a commonplace of art, outlined his main achievements: update the accordion music composer language modern means of writing; accordion enrichment contemporary repertoire with new works by highly original; the formation of modern teaching (children) repertoire; creating new combinations of tone accordion with other instruments in the ensemble academic music; accordion output to a new level, which is synthesized Academic Performance of popular art; maximizing the listening audience commonplace narrow range of art lovers of folk music to a wide audience of listeners used multilevel environment; strengthening of integration processes Ukrainian Accordion performance, its entry into the European artistic life; accordion integration of national art in the world cultural space.

The practical significance of this study is that the results can be used to design training courses – study of art, cultural orientation, in the preparation of appropriate textbooks for art schools of different levels of accreditation.

Key words: the bayan art, concert, repertoire, competition, composer's.

Надійшла до редакції 30.11.2016 р.